

РЕШЕНИЕ

№ 77

гр. София, 19.01.2022 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АПЕЛАТИВЕН СЪД - СОФИЯ, 1-ВИ ГРАЖДАНСКИ, в публично заседание на втори декември през две хиляди двадесет и първа година в следния състав:

Председател: Елизабет Петрова

Членове: Катерина Рачева
Мария Райкинска

като разгледа докладваното от Катерина Рачева Въззивно гражданско дело № 20211000502863 по описа за 2021 година

при участието на секретаря ТАНЯ ВЪЛЧЕВА за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 258 и сл. от ГПК и е образувано по въззивна жалба от Ш. А. М. чрез адвокат Е.Ф. срещу решение 264848 от 19.07.2021 г., поправено с решение 265403 от 13.08.2021 г. по гр.д. 3715/2020 г. на СГС, I ГО, 15 състав, в частта в която е отхвърлен неговият иск с правно основание чл. 26 от ЗОДОВ вр. чл. 6, § 1 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи за разликата от присъдените 50 000 лева до претендираните 120 000 лева, представляващи обезщетение за неимуществени вреди от нарушаване на правото на разглеждане и решаване в разумен срок на следствено дело 1/1991 г., впоследствие преобразувано в следствено дело 780-II/1998, понастоящем досъдебно производство (ДП) II-048/1999 г. по описа на Военно-окръжна прокуратура София заедно със законната лихва от 04.05.2017 г. до окончателното плащане, както и в отхвърлителната част за законната лихва от 04.05.2017 г. до 04.05.2020 г. върху присъдената главница от 50 000 лева обезщетение, както и въззивна жалба на Прокуратурата в осъдителната част на решението. Жалбите са подадени в срок и са допустими.

В жалбата на ищеца се поддържа неправилност и необоснованост на решението. Иска се отмяна и присъждане на допълнително обезщетение от 50 000 лева до търсените 120 000 лева. Отправено е искане към настоящия съд да бъде допуснато изменение на иска съобразно молбата, депозирана преди първото заседание пред първата инстанция, отказано от СГС.

В жалбата на Прокуратурата се съдържат оплаквания за недопустимост, нарушение на процесуалните правила, неправилно приложение на материалния закон и необоснованост. Иска се обезсилване на решението, алтернативно неговата отмяна и евентуално намаляване на размера на присъденото обезщетение. Постъпил е отговор на въззивната жалба на Прокуратурата от адв. Ф., с който същата се оспорва, в който са направени доказателствени искания за издаване на съдебно удостоверение за снабдяване от Военно-окръжна прокуратура-София със следните материали, съдържащи се в досъдебното производство №11-048/1999: 1. материалите по последната четвърта съдебна поръчка, спомената в

постановлението за спиране от 04.10.2018 г. - искането за правна помощ, ведно с приложените към него книжа и доказателства за датата на изпращането ѝ в чужбина, писмо с изх.№ 11881/2018 от 09.01.2019 г. на ВКП, Отдел 04 „Международен“, получено във ВОП на 14.01.2019 г., включително отговора на молбата за правна помощ, получен от замолената държава; 2. списък с имената, ЕГН и адресите на 35-те лица, за издирването на които е изпратена четвърта съдебна поръчка в Турция, включително резултатите от издирването им там. Поискано е да бъде задължен ответникът да представи доказателства дали и кога прокуратурата е уведомила ищеца за започване на досъдебното производство и за правата му като пострадад, съответно му е предоставила информация за предмета на делото, колко призовки и съобщения са изпратени за връчване до него вкл. призовка за разпита на 26.10.2001 г., дали е уведомен, че трябва да подаде молба по чл. 75 от НПК - кога, как; каква е причината да не бъде уведомен за започване на разследването, за неговия предмет, привлечени обвиняеми и за това да не му бъде даван достъп до материалите по делото. Искането за допускане на изменение на иска от въззивната инстанция е преценено от настоящия състав като неоснователно. Правилно е преценено от СГС, че с молбата се заявяват нови факти за установяване – основание на иска и нов петитум, поради което последващото съединяване на исковете е недопустимо. Исканията за събиране на доказателства са оставени без уважение, тъй като не се твърди и не се установява нарушение на първоинстанционния съд, към когото тези искания не са отправяни. Обстоятелствата или доказателствата за тях не са нововъзникнали, а не се твърди да са новоузнати. Исковата молба е подадена на 04.05.2020 г. и тези доказателства е можело да бъдат събрани още пред първата инстанция.

В съдебно заседание съдът е приел представените към молба от 25.10.2021 г. писмени доказателства: личен регистрационен картон на ищеца, удостоверение за промени на постоянен и настоящ адрес и удостоверение за задгранични пътувания в подкрепа на твърдението на ищеца, жалбоподател, че нищо в поведението му не е станало причина за забавянето на делото.

В съдебно заседание адв. Ф. от името на ищеца моли за отмяна на решението в отхвърлителната част и уважаване на иска в пълния размер от 120 000 (сто и двадесет хиляди) лева, а прокурор П. от името на ответника моли за отмяна в осъдителната част и за потвърждаване на решението в отхвърлителната част.

При извършената служебна проверка на основание чл.269 от ГПК, съдът намира, че обжалваният съдебен акт е постановен от законен състав на родово компетентния съд, в изискуемата от закона форма, по допустим иск, предявен от и срещу процесуално легитимирани страни, поради което е валиден и допустим.

Предявен е иск с правно основание чл. 26 от ЗОДОВ за осъждане на Прокуратурата да заплати на ищеца обезщетение за неимуществени вреди в размер на 120 000 (сто и двадесет хиляди) лева от нарушаване на правото на разглеждане и решаване в разумен срок на сл. дело № 1/1991 г., впоследствие преобразувано в сл. дело №780-II/1998 г. и преобразувано в ДП № II-048/1999 г. по описа на ВОП-София. Обстоятелствата, на които се позовава ищецът, са следните.

От 02.02.1985 г. до март 1986 г. бил задържан и лишен от свобода в затвора и лагера на о. Белене, от 19.03.1986 г. до 13.07.1988 г. бил лишен от свобода в с. Костичевци, обл. Видин. Ищецът не е извършвал престъпление, няма присъда и не му е налагано наказание „лишаване от свобода“. На о. Белене бил в килия при липса на елементарни условия за живот и лична хигиена, давана му била лоша храна, първоначално не му е било позволено да уведоми близките си къде е, впоследствие му позволили свиждане през шест месеца. Принуждаван бил да работи тежък физически труд, като накрая е накаран да плати за „настаняването“ си в Белене. В с. Костичевци единствената разлика била, че не е заключван в килията. Не можел да напуска селото, до контактува с близките си, бил в пълна социална изолация, равняваща се на лишаване от свобода по смисъла на чл. 5 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи (ЕКЗПЧОС). През лятото на 1989 г. бил изгонен от България в Турция и се установил да живее там. Наред с други

пострадали учредили в Турция сдружение „За справедливост, права, култура и солидарност на Балканите“. Чрез сдружението търсел информация за образуваното сл. дело № 1/1991 г. Интензивни действия по разследване били извършвани в периода 1991 г. – 1994 г., двукратно бил внасян обвинителен акт, връщан от съда за отстраняване на процесуални нарушения. Ищецът бил разпитан като свидетел и му били разяснени правата като пострадало лице. По искане на пострадалите с определение на СГС по ЧНД № 3175/2018 г. на СГС на основание чл. 369 НПК на прокурора е даден едномесечен срок за произнасяне, в който не е последвало приключване на делото. Нови срокове са дадени и по други НЧД по искане на пострадали. През октомври 2018 г. е издадено постановление за спиране на досъдебното производство поради молба за правна помощ, което ищецът определя като лишено от смисъл, още повече, че четвъртата съдебна поръчка не е изпратена поради изтекла давност. Разследването продължавало вече 30-та година без никакви изгледи някой от виновниците да бъде предаден на съд в обозримо бъдеще или делото да бъде приключено по друг възможен начин. Продължителността на производството породила у ищеца неимуществени вреди: притеснения, очакване и страх от резултата от производството, несигурност, фрустрация, разочарование и загуба на доверие в институциите, чувство за липса на справедливост, безсилие. Очакванията му за възмездие чрез довеждане докрай на този наказателен процес останали излъгани, лишен бил от възможността да бъде конституиран като граждански ищец и частен обвинител и това не му давало душевен мир и покой. Ищецът бил лишен от свобода за повече от 3 години без съд и присъда поради самоопределянето му от турски етнически произход, наред с това бил лишен от възможността за справедливо репарирание на причинените му вреди поради невъзможността да се конституира като граждански ищец в досъдебната фаза. Единственият все още жив обвиняем се е позовал на давност и поискал прекратяване на производството. Ищецът оценява вредите си на сто и двадесет хиляди лева, като твърди, че Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ) присъжда по между 1500 и 2000 евро за всяка година от продължителността на разследването.

Прокуратурата на Република България твърди, че не са налице основания по чл.26 от ЗОДОВ за възникване на отговорност. Поддържа и недопустимост на иска поради влизане в сила на чл. 26 от ЗОДОВ едва на 15.12.2012 г. Липсва конкретизация на процесуалните действия, които се твърди да не са изпълнени. Производството е провеждано ритмично и липсва бездействие на прокуратурата, което да е причина за продължителността му. Прокуратурата не следва да отговаря за периода след внасяне на обвинителния акт в съда и връщането му. В съдебна фаза съдът е господар на процеса. Разследване на територията на друга държава става по реда на международноправното сътрудничество. Делото се отличава със сериозна фактическа и правна сложност. От 446 са разпитани 312 свидетеля, останалите не са установени, вкл. посредством съдебна поръчка до Република Турция, която не е изпълнена. По тази причина производството е спряно, впоследствие възобновено. Не са представени доказателства за предприето бездействие. Най-сериозен дял от действията са свързани със събирането на доказателства от Република Турция. Времето, през което са извършвани законосъобразни действия, не следва да се отчита като неоснователно забавяне. Претендираното възнаграждение не отговаря на критерия справедливост по смисъла на чл. 52 ЗЗД. Не следва вредите от т.нар. „възродителен процес“ да се съобразяват в настоящото производство, тъй като подлежат на обезвреда по реда на Закона за политическата и гражданска реабилитация на репресирани лица. Дори да се приеме, че забава е налице, тя не препятства възможността ищецът да предяви иск по реда на чл. 49 ЗЗД. За събитията, описани от ищеца, е обявена политическа и гражданска реабилитация с решение на Народното събрание, обнародвано в ДВ, бр. 44/01.06.1990 г.

По повод възражението за недопустимост съдът намира, че влизането в сила на чл. 26 от ЗОДОВ на 15.12.2012 г. не определя допустимостта на иска, тъй като към момента на завеждане на иска законът действа и съответно искът е допустим, а би могло да бъде съобразено при преценката на разумността на продължилото производство.

Пред въззивната инстанция не са спорни действията на българската държава срещу

ищеца в периода 1985-1989 г., както и фактите, свързани с наказателното дело, от забавянето на което ищецът търси обезщетение. Свидетелските показания и писмените доказателства установяват задържането на ищеца в началото на 1985 г., престоя на о. Белене и в с. Костичевци, както и изселването в Турция.

Наказателното производство по сл. дело № 1 от 1991 година по описа на Прокуратурата на въоръжените сили, образувано с постановление от 31.01.1991 г. на Прокурор при Прокуратурата на въоръжените сили и впоследствие преобразувано в сл. дело № 780-II от 1998 година на СВОП, а по-късно преобразувано като досъдебно производство (ДП) № II-048 от 1999 г. на СВОП, за разследване на извършени през време на Възродителния процес престъпления, е висящо. Наказателното производство е било образувано през 1991 г., като разследването по него първоначално се е водило срещу петима обвиняеми по повдигнато обвинение за извършено престъпление по чл. 162, ал. 1 във вр. с чл. 20, ал. 2 от НК, затова че през периода от 1984 г. до 1988 г. при условията на продължавано престъпление всеки от обвиняемите в съучастие с други лица проповядвали и подбуждали към национална вражда и омраза, а впоследствие по обвинение за извършено престъпление по чл. 387, ал. 2 във вр. с ал. 1 и чл. 20, ал. 2 от НК, затова че през периода от 1984 г. до 1988 г. при условията на продължавано престъпление обвиняемите в съучастие злоупотребили и превишили властта си с цел постигане на консолидация на българската нация чрез насилствена асимилация на мюсюлманското малцинство в страната, включваща принудителна смяна на имената на българските мюсюлмани, принудително затваряне в лагери на остров Белене, преместване принудително от работа и дисциплинарно уволнение поради несъгласие с промяната.

Обвиняемите по това производство са предавани на съд с внасяне на обвинителен акт на 20.07.1993 г. и на 19.12.1997 г., като образуванияте въз основа на тях съдебни производства са прекратявани поради допуснати съществени нарушения на процесуалните правила, изразяващи се в непосочване на пострадалите лица за определяне на характера и размера на вредите от инкриминираното деяние, засягащо както правото на защита на обвиняемите, така и правата на пострадалите лица при образуване на съдебното производство – чл. 54 и 55 от НПК (отм.), неясно изложение на обстоятелствата или липсата на такова относно състава на престъплението по чл. 387, ал. 2, във вр. с ал. 1 от НК, за което е повдигнато обвинение, противоречия в обвинителния акт и нарушения на правото на защита на обвиняемите. Наказателното производство е било върнато от съда на Прокуратурата за отстраняване на допуснатите нарушения съответно на 09.02.1995 г. и 28.04.1998 г., като след прекратяването му през 1998 г. - 1999 г. по отношение на двама от обвиняемите поради настъпилата им смърт, същото е продължило само спрямо обвиняемия Г. А.. Последният е разпитан в качеството му на обвиняем на 07.12.2012 г., при който е поискал производството да бъде прекратено поради изтичане на давността относно наказателното преследване за престъплението, по което му е повдигнато обвинение.

Ищецът е разпитван на 26.10.2001 г. пред Софийска окръжна военна прокуратура.

При провеждането на разследването след връщане на производството от съда били установени 446 пострадали лица, от които към момента на издаване на постановление № 03/2001 от 08.10.2018 г. от прокурор при ВОП - София за спиране на наказателното производство до изпълнението на възложена съдебна поръчка били разпитани 369 от пострадалите лица.

Във връзка с направено искане за ускоряване на производството в Софийски градски съд е било образувано НЧД № 4742/2018 г., което е приключило с определение № 4908/06.11.2018 г., като е определен едномесечен срок за проверка и оценка на доказателствата и доказателствените средства и произнасяне на прокурора, съгласно правомощията му по чл. 242, ал. 1 от НПК по ДП № II-048 от 1999 г. по описа на ВОП – София.

Ищецът е член на Сдружение за правосъдие, права, култура и солидарност на Балканите от 2004 г. до 18.06.2019 г. (л. 133 и 134 от делото на СГС), една от основните цели

на което е „действия в насока възстановяване на правата и обезпечаване на понесените материални и нематериални щети на представители на турското население и техните семейства, живущи на Балканите и особено в България, които в различни периоди са се противопоставили на наложената им асимилационна политика“.

Съгласно чл. 26 от ЗОДОВ държавата отговаря за вредите, причинени на граждани и на юридически лица от нарушение на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок съгласно чл. 6, § 1 от Конвенцията. В постановени по реда на чл. 290 ГПК свои решения /например Решение № 66 от 2.04.2015 г. по гр. д. № 5813/2014 г. на III г. о., Решение № 76 от 11.04.2016 г. по гр. д. № 5721/2015 г. на III г. о./ ВКС посочва, че в производството по чл. 26 ЗОДОВ съдът прави преценката си дали е допуснато нарушение на правото на разглеждане на делото в разумен срок съобразно примерно посочените в закона /чл. 26 ал. 2/ критерии, но прилага и съобразява стандартите, установени в практиката на ЕСПЧ. Разумността се оценява с оглед обстоятелствата по делото, като се търси баланс между интересите на лицето възможно най-бързо да получи решение и необходимостта от внимателно проучване и правилно провеждане на наказателното производство. При преценката си за разумността на релевантния период, съдът прилага три критерия: сложност на делото, поведение на жалбоподателя и поведение на компетентните органи. ЕСПЧ е определил като важни няколко фактора, за да се реши дали делото е сложно: естеството на фактите, които следва да бъдат установени, броя на обвиняемите и свидетелите, нуждата се получат документи по делото /включително и от чужбина/, съединяването на делото с други дела, встъпването на други лица в процеса.

Съгласно чл. 26 от ЗОДОВ за вредите от забавяне на разглеждането и решаването на делото над разумния срок отговаря държавата. Когато са налице предпоставките отговорността на държавата да бъде реализирана чрез иск, тя се представлява от процесуален субституент – правозащитния орган, възложените задължения на който не са изпълнени в разумен срок. Държавата отговаря за забавянето на разглеждането и решаването на делото от образуването на наказателното производство до приключването с краен акт на компетентния правозащитния орган, като спазването или неспазването на инструктивните срокове за извършване на отделните действия е без значение. Съдът установява осъществяването на отделните забавяния и причината, която ги е предизвикала, доколкото държавата не отговаря за забавянията, дължащи се на поведението на претендиращото обезщетение лице, но тя отговаря за всички останали забавяния, защото е длъжна да установи правила, както и спазването им, за да бъдат осуетявани последиците от недобросъвестно упражняване на права и недобросъвестно изпълняване на задължения. Прокурорът повдига и поддържа обвинението за престъпление от общ характер и осъществява ръководство и надзор върху разследващите органи в рамките на досъдебното производство, включително и за провеждането на разследването по производството в предвидените от законодателя срокове, поради което именно Прокуратурата е пасивно материално легитимирана да отговаря по предявения иск.

Според преценката на въззивния състав продължителността на делото от 29 години от 31.01.1991 г. до завеждане на иска през май 2020 г. категорично не покрива изискването за разумен срок на ЕКЗПЧОС. Независимо от естеството на обвиненията, големия брой пострадали, огромното количество писмени доказателства, необходимостта от множество процесуално-следствени действия, този срок е твърде дълъг.

За да бъде уважен искът обаче, ищецът следва да докаже връзката си с воденото наказателно дело, заявените в исковата молба вреди и наличието на причинната връзка между тях и продължителността на разглеждане на делото.

Съгласно чл. 6 от ЕКЗПЧОС всяко лице при определянето на неговите граждански права и задължения или при наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона. В настоящия случай не може да се обоснове приложение на тази норма в частта ѝ „наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него“, тъй като срещу ищеца не се води наказателно дело, а

твърдението му е, че поради продължилото неразумно дълго наказателно дело срещу други са нарушени неговите права. Ето защо, следва да се разгледа дали тези права попадат в обхвата на приложение на чл. 6 от Конвенцията. В доктрината се приема, че когато член 6 е приложим, в гражданската и наказателната сфера той гарантира правото на всяко лице на "... гледане на неговото дело... от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона". В практиката си ЕСПЧ постепенно разширява предметния обхват на нормата, като го прилага и за административни спорове (16 юли 1971, Ringeisen с/у Австрия, 28 юни 1978, König – с/у Германия, социално осигуряване (ЕСПЧ, 26 февруари 1993, С. с/у Италия). В решението от 21.02.1975 г. по делото Г. е приел, че чл. 6, т. 1 се прилага не само по отношение на вече висящи производства, а на него може да се позове и всеки, който счита, че е осъществена незаконна намеса при упражняването на негови (граждански) права, и се оплаква, че не е имал възможност да предяви тази претенция пред съд, отговарящ на изискванията на текста. При всички положения гражданските права и задължения трябва да бъдат предметът – или един от предметите – на спора, а резултатът от производството трябва да бъде пряко решаващ за такова право (Решение от 23 юни 1981 г. Le Compte, Van Leuven and De Meyere с/у Белгия). Поставя се въпросът дали възможността да бъде конституиран като граждански ищец и частен обвинител в непреминалото в своята съдебна фаза наказателно дело на ищеца и усещането за справедливост и доверие в институциите са такива граждански права и задължения. Чувството за справедливост засяга индивидуални преживявания на личността и няма как да бъде определено като гражданско право (аналогично в мотивите на РКС № 13 от 2012 г. по к.д. 6/2012 повод целта на „да се възстанови чувството за справедливост у гражданите“ на ЗОПДНПИ). Възможността да предяви иск за обезщетение за неимуществените вреди срещу виновните според ищеца лица за насилствената смяна на името и последвалите събития не е обвързана от наличието на влязла в сила присъда срещу тях. Гражданскоправният ред за защита на правата е отворен за всички физически и юридически лица. По делото не се твърди и не се установява такъв иск да е бил предявен. ЕСПЧ е имал възможност да се произнесе по приложимостта на чл. 6 от Конвенцията относно граждански права в наказателния процес. Категорично е неговото становище, че член 6 не гарантира правото да се преследват или осъдят за извършване на наказателно престъпление трети лица (така например, Perez с/у Франция, № 47287/99, § 70.). На това схващане се позовава Съдът в решения по дела срещу България, например А. срещу България, П. срещу България, Д. и други срещу България и Й. Й. срещу България, решение по допустимост по жалба № 52411/07 – Д. срещу България (III) .

При широко тълкуване на нормата, към каквото се придържа ВКС в решение от 20.12.2021 г. по гр.д. 1701/2021 г. на IV г.о по сходен казус, следва да се приеме, че правото да участва в наказателното дело като частен обвинител и граждански ищец е в предметния обхват на правото да се търси обезщетение за неразумен срок и той е материалноправно легитимиран като жертва на престъпление.

Ето защо, на изследване подлежат останалите предпоставки за уважаване на иска – вреди и връзката им с точно това забавено наказателно дело - следствено дело 1/1991 г., впоследствие преобразувано в следствено дело 780-II/1998, понастоящем досъдебно производство (ДП) II-048/1999 г. по описа на Военно-окръжна прокуратура София. Ако се приеме, че вредите на ищеца произтичат именно от забавянето на това конкретно дело, а не от репресията срещу него през 1985-1989 г. или от неизпълнение на държавата да разследва тази репресия, следва да се приеме, че той е бил наясно с данните на извършителите на престъплението спрямо него - знаел е кои са „виновниците“ и е можело да предяви иска си пред гражданския съд и да възстанови накърненото си чувство за справедливост, като получи обезщетение за нарушеното му достойнство и чест по време на смяната на имената. Тези свои изводи съдът обосновава с мотива, че за момент на откриване на дееца следва да се приеме моментът, в който има безспорни данни за личността на извършителя и тези данни се знаят от ищеца – в този смисъл Решение № 308 от 30.04.2010 г. по гр.д. 865/2009, III г. о. Съгласно Решение № 1016 от 22.12.2009 г. на ВКС по гр. д. № 293/2009 г., III г. о., ГК с оглед ясната разпоредба на чл. 114, ал. 3 от ЗЗД, не е необходимо авторството и деянието да се установяват по някакъв специален ред. Дори деянието да е престъпление,

давността за гражданската отговорност тече от момента на извършването, а не от влизане в сила на присъдата, с която се установява престъпният му характер. Веднъж възникнало, вземането на пострадалия за обезщетение от престъплението трябва да се предяви в петгодишния давностен срок. Ето защо, неоснователно е твърдението, че продължителността на този наказателен процес е довела до лишаване от възможността за бъде конституиран ищецът като граждански ищец и частен обвинител. Давността за вземането на ищеца за „справедливо репарирание на причинените му значителни имуществени и неимуществени вреди от престъпното деяние“ е започнала да тече повече от двадесет години преди завеждане на настоящото дело и е изтекла още преди приемането му през 2014 г. в сдружението за правосъдие, права, култура и солидарност на Балканите, от когато съдът приема, че ищецът е започнал да се интересува от развитието на това дело. Ето защо следва да се приеме, че невъзможността на г-н М. да получи ефективно това свое вземане се дължи преди всичко на изтеклата давност, а не на продължилия наказателен процес на досъдебна фаза, поради което няма връзка между тази невъзможност като претендирана в настоящия процес вреда и бездействието на Прокуратурата.

От изслушания свидетел се установява, а и е житейски логично и съдът приема тази презумпция, че ищецът е изживял интензивни неимуществени вреди от репресиите срещу него през периода 1985 – 1989 г. Не може да се приложи обаче презумпцията, че неразумната продължителност на производството причинява вреди, поради което по начало не е необходимо да се доказват изрично обичайните, типични неимуществени вреди, които винаги се търпят от лице, когато съдебното производство е продължило извън рамките на разумния срок, като притеснения и безпокойство за неговото развитие и от евентуален неблагоприятен изход. Подобна презумпция би могла да съществува за обвиняем, който твърде дълго е имал неяснота относно потенциалното си осъждане, но не и по отношение на пострадал от престъпление.

Свидетелските показания на Ш. Ю. М. за преживените от ищеца събития преди 1989 г. са подробни, а за моментното му състояние са общи и повърхностни: според свидетеля „той е притеснен, не е добре и не като преди“. От друга страна обаче свидетелят не знае дали делото, което се води за това, че ищецът е лежал в Белене, е приключило. Не се установява никаква връзка между безсилието и разочарованието и неприключилото в разумен срок наказателно дело, а тежестта за това доказване е изцяло у ищеца. Ответникът няма тежест да доказва, че притеснението на ищеца и това, че „вече не е същият“, се дължат на нещо друго, а не на висиящността на делото срещу трима от бившите първенци в държавата. Тези чувства на ищеца са породени от действията на тази държава срещу него, а не на висиящността на следствено дело 1/1991 г. Не се установява продължителността на воденото производство да се е отразило по какъвто и да е начин върху живота на ищеца или да му е причинило неудобства.

Не се доказва твърдението от исковата молба, че продължителността на това конкретно производство е породила неимуществени вреди: притеснения, очакване и страх от резултата от производството, несигурност, фрустрация, разочарование и загуба на доверие в институциите, чувство за липса на справедливост, безсилие. Неоснователни са доводите в пледоарията на процесуалния представител на ищеца пред настоящата инстанция, че ищецът не твърди да търпи неимуществени вреди от накърненото чувство за справедливост. Това е едно от основните твърдения в исковата молба, наред с твърдението за пропуснатата възможност за търсене на справедливо репарирание на вредите.

По време на репресиите ищецът се е чувствал част от група индивиди със сходна съдба, а впоследствие е изградил живота си наново. Ищецът живее заедно със семейството си повече от 30 години в Турция, а и няма пречка да се върне да живее в България. Няма съмнение, че споменът за преживяното по време на възродителния процес ще го съпътства, докато е жив и ще е свързан с отрицателни преживявания, но тези преживявания категорично не са в причинна връзка с продължилото неразумно дълго конкретно наказателно дело.

Съдът не споделя аргументите на процесуалния представител на жалбоподателя, който

е процесуален представител и на десетки ищци в сходно положение, че начинът да се възстанови чувството за справедливост на всички тези ищци, е присъждането на обезщетение от над 100 000 лева за неразумно продължилия наказателен процес срещу о.з. полковник Д. С., Т. Ж. и Г. А., считано от 1999 г. само срещу последния. Тези аргументи са много повече политически, отколкото правни. Избраният процесуален ред на защита на тези политически аргументи не може да доведе до присъждане на обезщетение от нарушаване на правото на разглеждане и решаване в разумен срок на следствено дело 1/1991 г. Доводът, че ЕСПЧ присъжда между 1000 и 2000 евро за всяка година неспазен разумен срок се нуждае от съществена корекция – такова обезщетение би могъл да присъди само при допустимост на жалбата *ratione temporis*, *ratione personae* или след изтичането на 6-месечния срок от постановяване на последния вътрешен съдебен акт или от прекратяване на нарушението. Репресиите срещу ищеца са извършени преди влизането в сила за България на ЕКПЗЧОС през 1992 г. От разпита на ищеца като пострадали до завеждане на настоящото дело са минали 19 години. Независимо от тежестта на преживяното по време на режима преди 1989 г. нито българската правна система, включваща ЕКПЗЧОС, нито системата на Конвенцията следва да позволяват присъждането на обезщетение за страдания, осъществили се преди повече от петнадесет години.

Българската държава още чрез Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица обн., ДВ, бр. 50 от 25.06.1991 г. е направила опит да възстанови чувството за справедливост и да обезщети пострадали от насилствената асимилация. Извинението си за действията в периода 1985-1989 г. българската държава е отправила и чрез Декларация, приета от 41-ото Народно събрание на 11 януари 2012 г., осъждаща опита за насилствена асимилация на българските мюсюлмани, обн. ДВ брой 5 / 2012 г. Предпоставките за получаване на обезщетение съгласно закона са посочени общо: лицата следва да са били репресирани във връзка с насилствената промяна на имената (чл. 1, т.7), като е предвиден ред за определяне на обезщетение, дори и когато липсват писмени доказателства за обстоятелствата, от които произтича обезщетението (чл. 4). Чл. 2 изрично посочва, че въдворените в трудововъзпитателни общежития, лагери и други подобни места имат право на обезщетение. Ето защо неоснователен е аргументът, че за ищеца няма право на обезщетение по този закон, още повече че по делото няма доказателства ищецът да е търсил такова обезщетение и то да му е отказано.

Неоснователни са доводите, че е „неуместно включването им в този закон, защото никой не избира нито своите родители, нито цвета на кожата си, нито своето име, нито етническата си принадлежност“. Безспорно е, че това са характеристики, които се придобиват по рождение и човек не може да ги промени, каквато е тезата на адв. Ф.. Безспорно е също така, че дискриминацията, основана на етнически принцип, е неморална, противоестествена и забранена от закона и от редица международни актове. В настоящото дело обаче ищецът не търси обезщетение за нарушено право на етническо самоопределяне, осъществено преди 1989 г., а за вреди от забавено правосъдие по конкретно дело.

Поради недоказаност на връзката между продължаването на конкретното наказателно дело тридесет години и заявените в исковата молба вреди искът е неоснователен. По изложените съображения искът следва да се отхвърли, а обжалваното решение да бъде отменено в осъдителната част и потвърдено в отхвърлителната.

С тези мотиви, Апелативен съд – София, 1 състав

РЕШИ:

ОТМЕНЯ решение 264848 от 19.07.2021 г., поправено с решение 265403 от 13.08.2021 г. по гр.д. 3715/2020 г. на СГС, I ГО, 15 състав, в частта в която е Прокуратурата на Република България е осъдена по иск с правно основание чл. 26 от ЗОДОВ вр. чл. 6, § 1 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи да заплати на Ш. А. М. 50 000 (петдесет хиляди) лева обезщетение за неимуществени вреди от нарушаване

на правото на разглеждане и решаване в разумен срок на следствено дело 1/1991 г., впоследствие преобразувано в следствено дело 780-II/1998, понастоящем досъдебно производство (ДП) II-048/1999 г. по описа на Военно-окръжна прокуратура София заедно със законната лихва от 04.05.2017 г. до окончателното плащане, както и разноски за държавна такса в размер на 10 лева и **вместо него**

ОТХВЪРЛЯ иска на Ш. А. М. срещу Прокуратурата на Република България с правно основание чл. 26 от ЗОДОВ вр. чл. 6, § 1 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи за заплащане на 50 000 (петдесет хиляди) лева обезщетение за неимуществени вреди от нарушаване на правото на разглеждане и решаване в разумен срок на следствено дело 1/1991 г., впоследствие преобразувано в следствено дело 780-II/1998, понастоящем досъдебно производство (ДП) II-048/1999 г. по описа на Военно-окръжна прокуратура София заедно със законната лихва от 04.05.2017 г. до окончателното плащане.

ПОТВЪРЖДАВА решението в останалата обжалвана част.

РЕШЕНИЕТО може да се обжалва в едномесечен срок от връчването му на страните пред ВКС по реда на чл.280 от ГПК.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____